

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כז

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנתנו - הלוקח (= הקונה) פירות (תבואה) מחבירו ומצא בהם מעות הרי אלו שלו.

לא שנו אלא בלוקח מן התגר: דוקא הקונה מסוחר ומצא מעות הרי אלו שלו, בגלל שהסוחר קונה את התבואה מהרבה אנשים והוא לא יכול לדעת ממי הגיעו המעות, ולכן הבעלים מתייאשים. אבל הקונה מבעל הבית חייב להחזיר את המעות לבעל הבית, משום שהמעות נאבדו ממנו והוא לא מתייאש כי הוא יודע שהקונה יחזיר לו אותם.

וכן תני תנא: וכך שנה החכם שהיה שונה ברייתות לפני רב נחמן.

א"ל רב נחמן (לחכם): וכי בעל הבית בעצמו דש את התבואה? הרי יש לו הרבה פועלים שעבדו אצלו והמעות נפלו מאחד הפועלים והוא מתייאש!

א"ל (החכם) איסמיה?: האם להסיר את הברייתא הזו מהכרייתות שלי? אמר לו רב נחמן - אל תסיר אותה, אלא תפרש אותה שמדובר באופן שבעל הבית דש את התבואה על ידי עבדו ושפחתו הכנענים, ולכן המעות שנפלו מהם שייכים לאדון (כי כל מה שקנה עבד קנה רבו), ועל הקונה להחזיר אותם לבעל הבית.

משנה: אף השמלה היתה בכלל כל אלו: נאמר "יְכַן תַּעֲשֶׂה לְחִמְרוֹ וְיְכַן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְיְכַן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אַחִירֵי" ה'שמלה' כבר כלולה ב'כל אבידת אחיר' ומדוע היא נכתבה במפורש? והתשובה: ללמד שדוקא אבידה הדומה לשמלה שיש לה סימנים (כי לכל שמלה יש צורה וצבע) ויש לה בעלים שתובעים ומחפשים אותה חייב להשיבה. אבל דבר של הפקר שאין לו בעלים או דבר שאין לו סימנים אין בו מצות השבת אבידה.

גמרא: מאי בכלל כל אלו וכו': כמו שפירשנו במשנה.

שאלה: **אמר רבא למה לי זכתב רחמנא שור חמור שה ושמלה?** מדוע פירטה התורה את ארבעת הדברים הללו. כנאמר "וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחִמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֻדַּת אֲחִירָךְ". ונאמר "לֹא תִרְאֶה אֶת שׂוֹר אֲחִירָךְ או אֶת שׂוֹי נְדָחִים וְהִתְעַלְמָת מֵהֶם".

תשובה: **צריכי:** אם היה כתוב רק 'שמלה' - היינו חושבים שיש להחזיר את האבידה רק על ידי סימנים בגוף האבידה או עדים שמעידים על גוף האבידה שהיא שייכת למאבד, וכמו בשמלה. אבל אם יש למאבד סימנים על האוכף שעל החמור או עדים על האוכף שהוא שייך למאבד, לא נחזיר לו את החמור בגלל שאין לו סימנים או עדים על חמור עצמו. ולכן כתוב גם 'חמור'.

שור ושה זכתב רחמנא למה לי וכו': 'שור' בא ללמד שהמוצא צריך להחזיר אפילו את השיער שבקצה זנבו (אם הוא גזז את השער של הזנב). ו'שה' מלמד שצריך להחזיר את הצמר של השה (אם הוא גזז אותו).

קושיא: **ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו וכ"ש שה לגיזותיו:** והרי מספיק לכתוב 'שור' ללמד על שער זנבו והיינו כבר לומדים בכל שכן שצריך להחזיר את הצמר של השה שהוא שווה הרבה יותר!

תשובה: **אלא אמר רבא:** אכן זו קושיא. ויש שני דברים קשים שאין עליהם תשובה. א. 'חמור' שנאמר בדין 'בור' לדעת רבי יהודה. דהיינו, **לדעת רבנן** דורשים את המילים 'שור' ו'חמור' שנאמרו בדין בור 'שור ולא אדם חמור ולא כלים', אבל **לדעת רבי יהודה** שמחייב את בעל הבור לשלם על נזקי כלים שנפלו בבור, קשה מדוע נאמר 'חמור'? ב. 'שה' שנאמר בדין השבת אבידה קשה לכו"ע, מדוע הוא נאמר?

קושיא: **ואימא לגללים הוא דאתא:** אולי ה'שה' בא ללמד שצריך להחזיר אפילו את הגללים של הבהמה? **תירוץ:** **גללים אפקורי מפקר להו:** הבעלים מפקיר אותם למי שטורח בהחזרת הבהמה. **קושיא:** **ודילמא לסימנין הוא דאתא:** אולי ה'שה' בא ללמד שיש להחזיר אבידה על פי סימנים (ולומדים זאת 'מקרא יתירא' - מהמילה המיותרת 'שה' שאינה נצרכת ללמד דבר אחר). והגמרא מבארת. לקמן מסתפקת הגמרא האם סומכים על סימנים מדאורייתא או רק מתקנה דרבנן? ואם כן נפשוט שסימנים דאורייתא מהמילה 'שה'!

תירוץ: **אמרי מדקתני להו תנא לסימנין:** מכך שהתנה של משנתנו כתב את סימנים לגבי 'שמלה' ולא לגבי 'שור', "מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין

חייב להכריז, אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז". משמע ש'שה' אינו מלמד על סימנים. (ואמנם הגמרא לקמן רוצה להוכיח מ'שמלה' שסימנים דאורייתא. והיא דוחה שהתנא רצה לכתוב את הדין של 'תובעים' שהוא מדאורייתא, והוא הוסיף אגב גם את הדין של 'סימנים' אפילו שהוא רק מדרבנן. אבל בכל אופן ברור ש'שה' לא בא ללמד על סימנים, כי אחרת לא היה התנא כותב אותם אצל 'שה' אלא אצל 'שמלה').

*

תנו רבנן אשר תאבד: נאמר "וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אַחֶיךָ אֲשֶׁר תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצְאָתָהּ". תנא קמא ורבי יהודה סוברים שהפסוק ממעט אבידה שאין בה שוה פרוטה, שאין חיוב להשיבה. והם נחלקו מהיכן לומדים זאת. לדעת תנא קמא מ'אשר תאבד'. דהיינו דבר שנקרא 'אבידה', ופחות משוה פרוטה אין כאן 'אבידה'. לדעת רבי יהודה מ'ומצאתה'. דהיינו דבר שנקרא 'מציאה', אבל פחות משוה פרוטה אין כאן 'מציאה'.

שאלה: מאי בינייהו? מה הנפקא מינה בין השיטות? תשובה: אמר אבי משמעות דורשין איכא בינייהו: אין נפקא מינה, אלא רק מהיכן דורשים זאת בפסוק.

שאלה: ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד: לדעת תנא קמא מה הוא ידרוש מ'ומצאתה'? תשובה: הוא ידרוש כרבינא. נאמר בפסוק "וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אַחֶיךָ אֲשֶׁר תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצְאָתָהּ". הפסוק ממעט שזוקא ל'אחריך' אתה חייב להשיב אבידה ולא לגוי. היה מקום לומר שהפסוק מדבר דוקא כשהאבידה עדיין לא הגיעה לידיו כלומר שהוא רואה אבידה של גוי ברחוב, שהוא לא חייב להרים אותה ולהחזיר אותה לגוי. אבל אם הוא כבר לקח אותה לידיו, הוא כבר מתחייב להחזירה. ועל כך מלמד 'ומצאתה', דהיינו הפסוק מדבר אפילו שכבר מצאת את האבידה והיא באה לידך, בכל אופן דוקא ל'אחריך' אתה חייב להחזיר ולא לגוי.

שאלה: ולמאן דנפקא ליה מומצאתה: לדעת רבי יהודה מה הוא ידרוש מ'אשר תאבד'? תשובה: כרבי יוחנן, שדורש מכאן דוקא אבידה כזו שהיא נאבדה רק מבעליה אבל היא מצויה לכל אדם שיעבור לידה, חייבים להשיבה, ולא אבידה שאינה מצויה לאף אדם וכגון ששטפה נהר.

ואידך: ולדעת רב יהודה שדורש מ'ומצאתה' שווה פרוטה, מהיכן הוא ילמד את דרשת רבינא שאין חיוב להשיב אבידת גוי אפילו שבאה לידך? תשובה: **נפקא ליה מומצאתה:** מהאות ו' של 'ומצאתה' המלמדת שאפילו שכבר מצאת את האבידה (ומצאתה כבר) אינך חייב להשיב אלא רק לאחריך ולא לגוי.

ואידך הא דרבי יוחנן מנא ליה: לדעת ת"ק שדורש מ'אשר תאבד' שווה פרוטה, מהיכן הוא ילמד את דרשת רבי יוחנן? תשובה: **נפקא ליה ממנו:** הא לומד זאת מהמילה 'ממנו' "אֲשֶׁר תֵּאבֵד מִמֶּנּוּ", דוקא שהאבידה נאבדה ממנו ולא שנאבדה מכל אדם. **ואידך:** אבל רבי יהודה סובר שאין לדרוש מהמילה 'ממנו' בלבד אלא 'מאשר תאבד ממנו'.

ביאור נוסף במחלוקת:

רבא אמר: יש נפקא מינה בין ת"ק לרבי יהודה. אבידה שבשעה שהיא נאבדה היא היתה שווה פרוטה אבל לאחר מכן היא הוזלה, ובשעת המציאה היא כבר שווה פחות מ'שווה פרוטה'. לדעת ת"ק שלומדים מ'אשר תאבד' אם כן הולכים אחר שעת האבידה וצריך להחזיר אותה כי אז היה בה שווה פרוטה. אבל לדעת רבי יהודה שלומדים מ'ומצאתה' הולכים אחר שעת המציאה, ואז לא היה בה שווה פרוטה ולכן לא צריך להחזירה. קושיא: ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא: והרי גם לדעת ת"ק כתוב בפסוק 'ומצאתה' ואילו בשעת המציאה אין בה שווה פרוטה, ומדוע חייב להחזיר?

אלא פרוטה שהוקרה איכא בנייהו: אלא הנפקא מינה היא, אבידה שבתחילה לא היה בה שווה פרוטה ולאחר מכן היא התייקרה ובשעת המציאה יש בה שווה פרוטה. לדעת רבי יהודה שלומדים מ'ומצאתה' הולכים אחר שעת המציאה ואז היה בה שווה פרוטה ולכן חייב להחזירה, אבל לדעת ת"ק שלומדים מ'אשר תאבד' אם כן הולכים אחר שעת האבידה ואז לא היה בה שווה פרוטה ולכן אינו צריך להחזיר אותה. קושיא: ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא: הרי גם לדעת רבי יהודה נאמר 'אשר תאבד' ואילו בשעת האבידה היא לא היתה שווה פרוטה ומדוע חייב להחזירה?

אלא פרוטה שהוזלה וחזרה והוקרה איכא בנייהו: מדובר באבידה שבשעת האבידה היתה שווה פרוטה, ולאחר מכן הוזלה לפחות משווה פרוטה, ולאחר מכן בשעת המציאה היא התייקרה לשווה פרוטה. לדעת ת"ק שלומדים מ'אשר תאבד'

אם כן הולכים אחר שעת האבידה וגם אחר שעת המציאה, ובשניהם היה בה שווה פרוטה, ולכן חייב להחזירה. אבל לדעת רבי יהודה שלומדים מ'ומצאתה', הו' של 'ומצאתה' מלמדת אותנו שצריך להיות חיבור משעת האבידה עד שעת המציאה שבכל הזמן הזה תהיה האבידה שווה פרוטה, אבל אם באמצע היא לא היתה שווה פרוטה פטור מלהחזירה.

*

איבעיא להו, סימנין דאורייתא או דרבנן? וכו': אם סימנים הם מדאורייתא, במקרה שנאבד גט לשליח לפני שהביאו לאשה הרי שנחזיר לו את הגט ע"פ הסימנים שיתן, אבל אם סימנים הם מדרבנן לא נחזיר לו את הגט ע"פ סימנים, לפי שרק בממון כגון באבידה עשו חכמים תקנה שנחזיר למאבד ע"פ סימנים משום שהפקר ב"ד הפקר ויש כח לחכמים לעשות כן, אבל באיסורי תורה כגון להחזיר גט לאשה וע"י כך להתיר לאשת איש להינשא לא תיקנו חכמים.

ת"ש: למדנו במשנתנו - אף השמלה וכו', מוכח שסימנים דאורייתא, שהרי המשנה דורשת את הדין שכשיש סימנים חייב להכריז מהמילה "שמלה" הכתובה בתורה.

דחיה: תנא תובעין וכו': יתכן שהמשנה הביאה את הדרשה הנ"ל כדי לדרוש שאם אין לאבידה תובעים כגון שהתייאשו הבעלים לא חייב להחזיר, ואגב כך הביאה המשנה את דין סימנים שהוא רק מדרבנן.

ת"ש חמור: כלומר העמדנו לעיל (בעמ' הקודם) שהמילה "חמור" שנאמרה בפסוק באה ללמדנו שהמוצא חמור מחזירו לבעליו ע"י שהבעלים נותן סימן באוכף. מוכח שסימנים דאורייתא.

דחיה: אימא בעדי אוכף: צריך לומר שמחזירים חמור בעידי אוכף, דהיינו שאם יש עדים שמכירים בטביעות עין שהאוכף שייך לבעל החמור, מחזירים לו את החמור.

ת"ש: למדנו בברייתא - נאמר לגבי אבידה "ואם לא קרוב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יִדְעָתוּ, וְאֶסְפְּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דָּרַשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ, וְהִשְׁבַּתוּ לוֹ", ויש להבין מדוע נאמר "עד דרש אחיך אתו", וכי תעלה על דעתך שהמוצא יתן את המציאה לפני שהמאבד מבקש אותה? והרי אינו יודע למי להשיב? אלא כוונת הפסוק שאתה המוצא תדרוש (= תבדוק) את אחיך המאבד האם הוא רמאי או לא, וזה ע"י סימנים. מוכח שסימנים דאורייתא.

דחייה: לא, בעדים: כוונת הפסוק שעל המאבד להביא עדים שהאבידה שלו.

ת"ש: למדנו במשנה במס' יבמות - אין מעידים על אדם שמת להשיא את אשתו אלא אם כן ראו את הפרצוף שלו כולל החוטם, שאז יודעים בוודאות שזה הוא שמת ולא אדם אחר הדומה לו, אע"פ שיש סימנים בגופו של המת ובבגדיו. מוכח שסימנים אינם מדאורייתא, שהרי הסימנים שיש בגופו ובבגדיו לא מועילים להשיא את אשתו.

דחייה: אמרי: כוונת המשנה שם שלומר שגופו ארוך או קצר אין זה סימן, לפי שיש הרבה אנשים ארוכים וקצרים, וכן בגדיו אינם סימן כיון שיש לחשוש שמא הוא השאילם למישהו אחר ואותו מישהו אחר מת.

קושיא: אי חיישין לשאלה, חמור בסימני אוכף היכי מהדרין? א"כ מדוע הדין שצריך להחזיר חמור אם הוא נתן את סימני האוכף, והרי יתכן שבעל החמור שאל את האוכף ממישהו אחר, וא"כ אין האוכף שייך לבעל החמור.

תירוץ: אמרי: אנשים לא שואלים אוכף ממישהו אחר, כיון שהוא משפשף ופוצע את החמור (= מחמת שאינו מתאים למידת החמור).

תירוץ נוסף לקושיא ממס' יבמות:

איבעית אימא כליו בחיורי ובסומקי: כוונת המשנה שם שלומר שבגדיו היו לבנים או אדומים אין זה סימן, כיון שיש הרבה בגדים כאלה.

קושיא על מה שאמרנו לעיל שרק באוכף לא חוששים לשאלה אבל בשאר הדברים חוששים.

קושיא: אלא הא דתניא: והרי למדנו בברייתא - שליח שהביא גט והגט נאבד לו בדרך, ולאחר מכן מצא אותו קשור בכיס או ארנק או טבעת והוא מכיר אותם שהם שלו, או שמצאו בין כלי ביתו, הגט כשר. ע"כ הברייתא. ואם חוששים לשאלה א"כ שנחשוש שמא הוא השאיל את כיסו למישהו אחר והוא קשר בו את הגט ואין זה הגט שהוא נעשה עליו שליח.

תירוץ: אמרי: אנשים לא משאילים כיס, לפי שהם אומרים שזהו סימן רע לאדם שנותן את כיסו למישהו אחר שמוסר לו את מזלו, וכן הם לא משאילים את הטבעת

שלהם שמא יזיפו את החותם שלהם (= בזמנם היו חותמים את האיגרות בטבעת שהיתה כמין חותמת).

*

לימא כתנאי: אולי הנידון האם סימנים דאורייתא או דרבנן תלוי במחלוקת תנאים.

אין מעידין על השומא: לא מעידים על אדם שמת כדי להתיר את אשתו להינשא ע"פ שומא, כלומר שמעידים שהיתה לו יבלת במקום מסויים בגוף. ולדעת אלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא, ולכאורה טעמו משום שלדעתו סימנים דאורייתא ולכן מתירים לאשתו להינשא ע"פ סימן של שומא שהיתה בו, ולדעת ת"ק סימנים דרבנן ואי אפשר לסמוך על זה להתיר אשת איש שהיא איסור דאורייתא.

והכא בשומא מצויה בכך גילו קמיפלגי: הם נחלקו האם שומא מצויה גם באדם אחר שנולד באותו מזל כמותו.

והכא בסימנין העשויין להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי: הם נחלקו האם סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה, כגון שבחיו היתה לו שומא שחורה האם לאחר מותו היא נעשית לבנה או להיפך.

והכא בשומא סימן מובהק הוא קמיפלגי: הם נחלקו האם שומא נחשבת לסימן מובהק' שבכוחו להתיר אשת איש להינשא או שהוא כמו סימן רגיל שאין בכוחו להתיר לאשת איש להינשא.

*

אמר רבא: על הצד שסימנים אינם דאורייתא, יש לשאול - מדוע תיקנו חכמים שמחזירים אבידה ע"פ סימנים? והרי אנו נכנסים בזה לספק שאולי אנו מחזירים את האבידה למי שלא איבד אותה?!

תשובה: **דניחא ליה למוצא אבידה וכו':** לפי שנוח למוצא האבידה להחזירה ע"פ סימנים כדי שגם את האבידה שלו יחזירו לו ע"פ סימנים.

קושיא: **אמר ליה רב ספרא לרבא:** מה אכפת לנו אם הדבר נוח למוצא האבידה או לא? והרי למאבד בעצמו לא נוח שיחזירו את אבידתו למישהו אחר! (= משום שאם

סימנים לא דאורייתא יתכן שהוא מחזיר את האבידה למישהו אחר ולא לבעל האבידה).

אלא ניחא ליה לבעל אבידה: אלא אמר רבא שהטעם הוא לפי שכל המאבדים נוח להם בתקנה זו, משום שהמאבד יודע שאין לו עדים, ואם תדרוש ממנו שיביא עדים הרי שהאבידה לא תחזור אליו לעולם, והוא מעדיף שיחזירוהו לכל מי שיתן סימנים לפי שלא מצוי שמישהו אחר יודע את הסימנים המובהקים כמותו, ולכן נוח לו שיחזירו אבידה ע"פ סימנים והוא יתן את הסימנים והאבידה תחזור אליו.